

7, 35

В. К. ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ.

УКРАЇНСЬКА ЧИТАЛЬНЯ

АБО

ЩО КОЖДИЙ УКРАЇНЕЦЬ ПОВИНЕН
ЗНАТИ

ЧАСТЬ ПЕРША

ВІННІПЕГ, МАН.
УКРАЇНСЬКА ВИДАВНИЧА СПІЛКА
1916.

ЧИТАЙТЕ!

ЧИТАЙТЕ!

Кожний Українець повинен читати і другого заохотити до читання української літератури, бо українська література є богата, а майже вся лежить по складах. Тому обов'язком українського загалу є користати з неї. В нас можете набути сі багаті змістом книжки:

Розбійник Кармелюк в трох частях, другі три друкують ся за	\$1.40
Лис Микита, з образками	50 ц.
Український співанник (великий)	40 ц.
Історія біблійна, ст. і нов. завіта	60 ц.
Граматика укр. правописі	40 ц.
Читанка II. класи	30 ц.
Буквар I. класи	25 ц.
Історія України-Руси	30 ц.
Як писати англійські листи	75 ц.
Провідник англійської мови	1.50
Великий словар англійських слів, 1,700 сторін дуже практичний	2.00
Куди йдеш Господи. (Переслідуване Християн за панованя Нерона)	50 ц.
Іван Франко, його поезії і оповідання	40 ц.
За сестрою, опов. з козацьких часів	25 ц.

Замовлення шліть на адресу:

Ukrainska Robitnycha Knyharnia

796½ Main St.,

Winnipeg, Man.

В нашій літературі наша честь і пошана.

7.35.

В. К. ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ.

УКРАЇНСЬКА ЧИТАЛЬНЯ

АБО

ЩО КОЖДИЙ УКРАЇНЕЦЬ ПОВИНЕН
ЗНАТИ

ЧАСТЬ ПЕРША

ВІННІПЕГ, МАН.
УКРАЇНСЬКА ВИДАВНИЧА СПІЛКА
1916.

ЗМІСТ:

Стор.

1. При випуску першої книжочки3
2. Що треба пам'ятати при заснова-
ню всяких товариств4
3. Що то є бібліотека і її історія12
4. Які є роди писменства і які кни-
жки повинні бути в чит. біблі-
отеці18
5. Дещо про відчити23
6. Як повинні відбуватися збори.....30
— Огляд сказаного і ще дещо.....39
7. Житє і робота в читальни43
8. Житє молодїжи в читальни50
9. Значінє статута53
10. Статут читальні56

ПРИ ВИПУСКУ ПЕРШОЇ КНИЖОЧКИ.

Не віднині в нас відчувала ся потреба читальняного статута, а не менше і всяких других порад що до веденя роботи в читальни і всяких других народних організаціях.

Щоби бодай вчасти задоволити сю потребу, ми отсе й видаємо сю книжочку. Розуміючи потреби нашого народу, ми не обмежились на подане самого статута, але подали ряд статей, які або дадуть багато інформацій що до просвітної роботи, по читальнях і поза читальнями, або розширять світогляд чоловіка в напрямі загальної освіти і культурно-просвітних цілей нашого народу. Ми власне дбали, щоби ся книжочка була цінною і потрібною не тільки для членів читальні, але і для кожного Українця загалом.

З початку ми думали видати лише одну книжочку, однакож при зладженю матеріялу показало ся, що матеріялу є більше як думало ся, і що є багато питань читальняних і позачитальняних надто конечних, про які в сій книжочці не було навіть місця згадати. Так не подано взірців, як провадити читальняні книжки і які, як і де будувати читальняні дома, обовязки членів і Заряду; поради для аматорських і співацьких гуртів і другі справи звязані з читальнею; крім того лишило ся багато справ, я-

кі треба би знати кождому чоловікови почавши від дому, від особистого поведеня й захованя ся, а скінчивши на справах громадських, в яких чоловік мусить, або може брати участь. За сим є ще інші справи, пр. що до кооперативної роботи, купецтва і другі, для яких нема в нас доси бодай початкового підручника. Отже всі ті справи ми мусіли відложити до другої книжочки, яку думаємо рівнож незадовго видати.

Ми вповні сьвідомі, що ся книжочка може мати свої недостачі, однакож віримо, що мимо того она може принести багато користи для нашого загалу.

Видавництво.

ЩО ТРЕБА ПАМ'ЯТАТИ ПРИ ЗАСНОВАНІЮ ВСЯКИХ ТОВАРИСТВ.

Початок усякій більшій роботі на світі дає завсїгди або один чоловік, або малий гурток, нераз з двох, трох, або чотирох людей. Вся сила, весь напрям і успіх початої праці лежить власне в тій початковій праці того одного, або тих двох, трох, чи чотирох людей.

Для приміру взяти хочби Фридриха Вільгельма Райфайзена, оснувателя кредитових спілок (між иншим т. з. кас Райфайзена). Родив ся Райфайзен 1818 р. в Німеччині в місто-

чку Гам. Вчив ся в народній школі, а опісля дещо в місцевого сьвященника. В висших школах не був. Але була в него щира воля помагати людям, заводити між ними ліпший лад. Почав від того, що найперше завів порядок в себе в дома, особливо пильно дбав про виховане дітей. А дальше зачав приглядати ся як люди живуть і думати, якби їм ліпше можна жити. Зачав відтак виробляти пляни і уводити їх в жите. Поволи люди побачили, що його робота користна, отже зачали на його взір засновувати всякі кооперативні спілки. Його спосіб кооперативної праці розійшов ся по світі і нині ним багато людей послугує ся.

От що може зробити оден чоловік! А подібних примірів можна навести дуже багато.

Та вернім до самої справи.

Найперше зверну увагу, як в нас часто зачинає ся якабудь громадська, чи народна робота — як засновуєсь читальню, кооперативну спілку, або що инше. Сходить ся двох, трох людей і говорять загально, що треба би зробити се і те. В подробности не входять; не обчисляють нічого; обговореного не записують; пляну не обробляють ніякого. Досить з них того, що „треба щось робити”.

А що до всякої роботи треба більшого гурта людей, отже скликають збори. На зборах справу обговорює ся знов більше загально.

— Як ви люди, думаєте, треба в нас такої роботи? — ставить ся людям перше питанє.

— Та треба — кажуть всі

— То щож? — будемо що робити?

— Ну, як робити, то робити.

По сїм зачинають ніби обговорювати подрїбно; буває багато пустої, нудної балаканини, але всеж до корїня справи не сягає ся. На таких сходинах часто заставляють людей виробляти статут, виробляти плян, принукують людей: „кажіть, люде, як думаєте!” Люди слухають, потакують, що они за тим, що треба щось робити, але справа лишає ся необроблена. А коли і зачне ся яка робота, то опісля не робить ся, а тільки капарить ся. А все тому, що ми таких робіт не робили, отже не знаємо, як до них брати ся.

Як же треба би брати ся до роботи?

Досвідчені люди беруть ся до роботи ось як. Сходить ся двох, трох, чи чотирох найбільше свідомих людей і обговорюють справу, до якої мають брати ся. Обговорюють загально потребу, конечність роботи, а дальше за сим виробляють подрїбний плян, як таку роботу провадити.

А щоби обговорене не забувало ся, то звичайно кажуть одному з між себе кожду важнішу думку записувати, щоби опісля бачили що і як обговорено, а чого ще ні.

Коли се буде пр. справа заснованя читаль-

ні, то обчислять кільки на початок можна придбати членів, а після того який читальня могла би мати дохід в році. Дальше обговорюють, хто був би найспосібнійший на читальняних урядників, де мала би містити ся читальня, або як брати ся до будови читальняного будинку, його величину, ціну будови, плян його будови; які часописи на початок конечні і др. Дальше виробляють статут читальні.

Словом сі чотири люди оброблять якнайподрібнійше цілий плян, на яким читальня засновує ся і має провадити ся.

Коли все готове, тогди доперва скликають збори. Людям предкладає ся тогди готовий плян в формі і числах (оскільки треба), пояснює ся, якби треба робити і чого до такої роботи потрібно.

Маючи перед собою все обчислене і оброблене, люди тепер доперва можуть щось думати. Коли бачать, що добре, так годять ся і беруть ся до роботи. Правда про деякі справи мусять тепер они рішати (пр. назначують висоту вкладки, вибирають заряд і др.), але в головних основах вироблений плян лишає ся.

Скажім, що буде инша справа — заснова-
не кооператиної крамниці. Тут треба ще біль-
ше обдумати й обчислити, а се можна і повин-
но ся до найменших подробиць обробити в гу-
рті ледво кількох людей.

При такім обговореню і вироблюваню пляну треба брати під увагу і найменші подробиці. Справа грошева, купецька потребує як найдокладнішого обчислення.

Всякі справи повинно ся обговорити способом питань, які одно за другим розв'язує ся. Візьмім для приміру такі питання:

1. Кілько гроший потрібно на закупно крामу і якого?

2. Кілько річий мусить давати ся на кредит, отже яка сума лишить ся для обороту і чи буде она вистарчаюча?

3. Кілько треба обслуги в такій крамниці, яка може бути єї місячна, чи річна платня і чи знайдуть ся відповідні люди, що зуміють крамницю провадити і котрі.

4. Кілько має коштувати будова дому для крамниці?

5. Кілько буде коштувати опал річно?

6. Кілько отже гроший загалом потрібно для провадження крамниці (склепу)?

7. Кілько можна зібрати уділів?

8. Кілько можна мати покупців на початок менше більше, отже який мігби бути дохід?

9. Треба старатись предвидіти всякі некористні випадки і перепони і взглядом них також застеречи ся.

Коли те все обмірковане й обчислене і видно, що збере ся відповідна сума, тогди приходить инша важна справа — статут. А від я-

кости статута залежить якість роботи. В статуті таксамо треба зважати і на найменші подобиці; треба все так застеречи, щоби лихі, або нерозумні люди не могли шкодити роботі; щоби кожда постанова (параграф) відповідала ціли, точно означувала, що до неї належить (свій предмет), а цілий статут щоби містив в собі все, що до такої роботи потрібне.

Дальше означити треба точно спосіб провадження крамниці, рахунків і взагалі цілої господарки.

Коли має ся справу так оброблену (розумієсь на папери), тогди добре вдати ся до інших, сьвідомійших людей, показати їм свій плян, запитати, що они про се думають, і попросити їх о пораду. І аж тоді доперва виступати з цілим пляном перед громаду і приступати до роботи.

За велика се праця для кількох людей — скаже дехто. І справді за велика, але де так справа оброблена, там успіх певний. Тай те ще треба знати, що кільком людям лекше се обробити, ніж громаді. Громада може додавати щось до готового матеріялу, поправити щось, порадити, звернути увагу на деяке питає, але найважніші основи виробляє звичайно мале число одиниць.

Розуміє ся, що того всего обробити не можна за оден вечер, але треба сходити ся кі-

лька разів — чим більше, тим ліпше обдумає ся і обробить ся.

А при всім не треба забувати за папір й олувець. Що говорить ся, все собі зазначувати, щоби з усіх сходин і нарад мати на папери цілий протокол.

Добрий плян — в яким все як найточнійше обчислено, все приблизьно означено, все предвиджено на близший і дальший час, все обдумано і застережено, — се добре оброблене поле, на яким можете безпечно сіяти, а певно вам вродить ся.

Добре обробленими плянами люди світ завойовують, моря перепливають, гори перекопують, маєтки здобувають. А в кого нема плянів, той завсігди є жертвою неудач, жерелом наживи для других і такий завсігди лишаєсь поза другими.

Все те, що висше сказане про читальню і крамницю, відносить ся до всякої другої роботи, яка би она не була; не менше она відносить ся і до всякого підприємства, яке зачинає оден чоловік для себе — в господарстві, в торговлі, в ремеслі.

І не тільки при засновуваню треба виробляти точний плян. Плянуну треба також підчас провадження роботи — в міру потреби треба новий плян виробляти, старий доповняти. А коли бачимо, що якась справа упадає, то треба знати, що се діє ся дуже часто задля браку

відповідного пляну в провадженю роботи. А не мати пляну значить — не вміти робити.

Запам'ятати також треба, що з ніякою роботою не треба надто спішитись. З поспіху буває більше шкоди ніж користи. Десять раз мір, а раз тни, аж доки не навчиш ся раз змірити і втяти.

Загально сказавши — треба все так подрібно обробити, щоби на кожде питанє що до справи, яке вам хто може поставити, була в вас наперед вироблена точна, готова відповідь. Одним словом — ви повинні предвидіти всі питання, які тепер і на будуче з даною справою вяжуть ся і мати на них готові відповіді (на папери розумієть ся, а не тільки в голові). Коли так зробить ся, тогди не треба буде питати громади:

— Кажіть люди як робити, бо вже пізна пора, всі хочуть спати.

Громада за великий і за тяжкий інструмент, щоби ним можна дрібні і делікатні річи обробляти.

А провідник не повинен питати людей, як їх провадити. Він на те оббираєсь провідником, щоби сам вишукав дорогу до „обіцяної землі”, знав всі трудности, що на тій дорозі зустрічають ся, а від громади має він вимагати лише охоти йти за ним. Правда, він конечно мусить закликати сьвідомійших і більше ідейних з громади, щоби ставали з ним

поруч, помагали йому в його задачі, але приготувляти дорогу в перед мусить він сам. — Така задача передових людей!

На закінчене ще хиба скажу, що при всякій роботі з людьми треба бути щирим, виrozumілим на людські хиби, і старати ся добрим, тактовним поведенєм приєднати собі всіх пересічно добрих людей. Хто йде вперед, той бере на себе більшу працю, але від него вимагає ся більше посвяти, виrozumілости, витревалости і терпеливости, як від тих що йдуть позаду.

ЩО ТО Є БІБЛІОТЕКА? — ЇЇ ІСТОРІЯ.

Слово „бібліотека” походить від грецького „бібльос” — книжка і „теке” — шафа, сховок. По нашому се значить „книгозбірня”. Англійці називають бібліотеку „лайбрері” від латинського „лібер” — книжка.

Отже бібліотека значить — збір ріжнородних книжок, а також і місце, де їх переховує ся.

На світі є багато родів бібліотек. По великих містах є бібліотеки з міліонами книжок, удержувані державами. Висші уряди і наукові заведеня мають свої бібліотеки; уряди менших міст також щораз більше засновують міські бібліотеки для потреб населеня міста. Богаті і свідомі родини мають свої домашні бібліоте-

ки. Обовязком народних шкіл є також постарати ся о бібліотеку для дітей (в школах, де є українські діти, повинні бути в шкільній бібліотеці також українські книжки). А читалні мають свої читальняні бібліотеки.

До великих столичних бібліотек видавці книжок висилають книжки обовязково; інші бібліотеки самі о книжки старають ся.

Великі бібліотеки призначені для потреб вчених людей, шкільні для учеників, товариські (пр. читальняні) для членів товариства, а публичні для всього загалу. Деколи і з товариських бібліотек визичає ся книжки нечлснам за маленькою місячною оплатою.

Згадати треба хоч побіжно історію бібліотек на світі.

Найдавнійше письмо знали лише богаті й учені люди, отже они дбали щоби зібрати найбільше всяких відомостей і їх позаписувати. Такий був початок бібліотеки.

В Єгипті була вже велика бібліотека в XIII віку перед Христом. Єї оснував в Тебах Фараон Рамзес II., званий Осимандріяс, або Османід. Друга бібліотека була в Мемфіс в святини бога Пта.

В Жидів при святини в Єрусалимі була збірка святих книг й архів (збірка старинних річий).

В Персії була Королівська бібліотека в Зузі.

Велика бібліотека, писана клиновим пись-

мом на цеголках, була в Асирійців. В руїнах Нініви (Неневії) відкопано таку бібліотеку і з неї забрано до Бритийського Музею в Лондоні 30,000 цеголок. Єї заложив Сарданапаль 650 р. перед Христом.

В Греків мали великі приватні бібліотеки деякі люди (Демостен, Арістотель і др.).

Славна бібліотека була в Александрії в III віку перед Христом. Було там зібраних до 700,000 томів. Для сеї бібліотеки переложено також жидівську біблію, яка нині в сім грецкім перекладі називає ся Септвагінта.

Була велика бібліотека в Пергамон.

Розвій бібліотек в Римлян був слабкий, бо воевничі Римляни клопотали ся більше війною. Першу бібліотеку мав Римлянин Еміль Павло 168 р. перед Христом. Люкуль оснував з забраних на війнах книжок першу римську публичну бібліотеку. Пізнійше цісар Август оснував дві: Октавіянську і Палятинську. Сю послідну казав папа Григорій Великий знищити, як остаток поганьства. Найбільшою була бібліотека Траяна. Були й інші менші.

По упадку Римської Держави бібліотеки в Римлян упадають, а за те повстають на сході. Костантин Великий оснував велику бібліотеку в Костантинополи (Візантії).

Богато цінних бібліотек пропало підчас вандрівки народів, багато понищили фанатики і забанні люди. Так Халіф Омар (султан)

казав знищити зіставшу по війнах часть Александрівської бібліотеки. Він казав: „Коли в тих книжках є те, що в Корані (святим письмі Турків), то они непотрібні; колиж вони не годять ся з Кораном, то они шкідливі. Знищити їх”. Так книжками з сеї бібліотеки палили в Александрійських лазнях понад шість місяців.

Але треба памятати, що Юлій Цезар спалив більшу половину Александрійської бібліотеки, а александрійські патріярхи також помагали єї нищити.

Хрестоносці, що йшли від Турків відбирати Єрусалим, спалили велику бібліотеку в Тріполісі, думаючи фанатично, що сї всі книжки ворожі християнству.

Гішпанці спалили в Мексику великі купи образкових писань тамошних мешканців.

Кардинал Ксіменес спалив на майдані Гранади в Гішпанії 80,000 арабських рукописів.

Подібних примірів можна би навести ще більше. А все те є страшним сьвідомством людської загорілости, короткозорости, забобонности і темноти. Сї фанатики заподіяли людству необчислені шкоди, бо попропадав найбільший скарб людського розуму, набутий віками трудом і довголітним досьвідом найспосібніших і найкращих людей.

В середних віках, в часі великого спустошення монастирі стали були захистом для книжок. Майже в кождім монастири була біблі-

отека. Основуванем бібліотек клопотали ся головно Бенедиктини.

Володарі дбали також про бібліотеки. Карло Великий основував монастирські школи, а коло них бібліотеки.

На Україні Володимир Великий, а вже головно його син, Ярослав Мудрий, основував при церквах школи, а при них бібліотеки.

Така бібліотека була при Софійським Соборі в Київі. Монахи по Україні також занимали ся переписуванем книг, а при монастирах були бібліотеки. Знаменита бібліотека була в Печерській Лаврі в Київі. Опісля були бібліотеки у Львові при Ставропигійським Брацтві, в Острозі, а головно при Могилянській Колегії в Київі, що була першим українським університетом.

В Греції на Атонській горі була також знаменита бібліотека.

В XVI в. повстають бібліотеки в Празі, Липську, Гайдельбергу.

В Італії дбають про бібліотеки княжі роди Медічеїв і папи. Папа Николай V і Сикст VI дали початок славній Ватиканській бібліотеці в Римі.

Однак всі ті бібліотеки були призначені для висших кляс.

З часом бібліотеки переходять щораз більше в світські руки, аж доки не стали они інституціями доступними і необхідними і для

найнижшої кляси суспільности.

В нинішних часах найвисше стоїть справа бібліотек в Англії, Німеччині й Америці, де громадські, чи державні уряди ними клопочуть ся. В інших краях Європи (крім тих, що є ворогами народної просвіти) справа бібліотек розвиває ся також щораз більше.

Японія, що дуже пильно придивляє ся до всего, що доброго робить ся в Європі, в 1888 р. вислала була навіть надбібліотекара великої національної бібліотеки в Токію, Танаку, до Англії, щоби пізнав устрій тамошних бібліотек. По повороті Танаку в Японії зачав ся живий рух за закладанєм бібліотек, яким Японці завдячують велику часть своєї сьвідомости і сили.

В кожній більшій бібліотеці крім великого засобу ріжнородних книжок є також визначнійші і передовійші часописи і місячники. Бібліотекою заряджують назначені для сього люди і записують кілько книжок і яких хто позичає. При бібліотеках є всюди також кімната на читанє — бібліотечна читальня.

У нас в старім краю, а також і тут бібліотеки закладають ся при товариствах, головно при читалнях. Однакож багато людей ще не розуміють значія бібліотеки, не дбають ані о добір книжок, ані не старають ся о збільшенє їх числа і через те така убога бібліотека не притягає читачів так, як велика і добірна.

ЯКІ Є РОДИ ПИСЬМЕНЬСТВА І ЯКІ КНИЖКИ ПОВИННІ БУТИ В ЧИТАЛНЯНІЙ БІБЛІОТЕЦІ.

Слово „література” латинське. Ним означаємо або суму всіх писаних творів, або якогось одного роду книжки. Література по нашому буде „письменство”.

Коли переглянути більше книжок, то бачимо, що одні є легко зрозумілі, другі тяжше; одні надають ся для дітей і молодіжи, другі для старших; одні оповідають всякі історії й оповідання, інші про справи наукові.

Після того ділимо книжки на відділи.

Книжки писані для простого народу, мовою і способом йому зрозумілим, називаються книжками „популярними” (популюс — по латинськи народ), по нашому народними.

Дальше книжки ділимо на: Наукові і Бетристичку.

Книжки наукові розпадають ся знов на більше відділів і так:

Книжки історичні, де оповідає ся як люди жили в різних краях і часах, що робили, які в них були передові люди, порядки і пр. Все те зібране в одну цілість називає ся Всесвітною Історією, яку ділять на три часті: 1) Старожитну, 2) Середновічну і 3) Новожитну. — Окремі знов народи мають свої історії. (Найбільшу Історію Українського народу написав проф. М. Грушевський в вісьмох томах). Деколи така

історія обіймає події тільки одного якогось часу, або напрямку: Історія Козаччини; Історія Французької революції; Українського письменства; Європейської цивілізації.

Географія, де описує ся поодинокі краї і части світа, гори, ріки, моря, населенє, природні богацтва країв.

Етнографія, де описуєсь звичаї і форми життя різних народів.

Природничі, в яких обговорює ся сили природи, як їх розуміти і як ними орудувати.

Технічні і правничі, присвячені людським винаходам, виробам і законам.

Господарські, де говорить ся про способи в господарстві.

Медичні, або лікарські, де говорить ся про все, що відносить ся до будови людського тіла, здоровля, лічення.

Фільозофічні, в яких розважає ся погляди на Бога, світ і людей.

Педагогічні, що вчать, як має ся виховувати дітий і молодїж... І ще деякі.

Друга часть письменства (літератури), се т. з. **белетристика, або красне письменство**. Она ділить ся що до форми і змісту на такі части:

1. Повісти й оповіданя.
2. Поезію, або твори поетичні.
3. Твори драматичні (драма і комедія), які можна виставляти в театрах (штуки до

представлень).

Усі знов книжки є писані або звичайною мовою або віршованою. Звичайна мова зве ся „проза“, а віршована „поезія“.

Яких отже книжок треба в читальнях?

На першім місци ставлять звичайно красне письменство (белетристику), себто повісти, поезії і драми. Повісти захоплюють кожного, хтоб він не був. І тому звичайно по всіх бібліотеках красної літератури є найбільше. Повісти й оповідання легко читають ся, живо захоплюють увагу, дають багато вдоволення, а притім заставляють думати і ублагороднюють чоловіка. — Тесамо можна сказати про поезію і драму ((Поезії Шевченка, Федьковича, Шашкевича, Франка і др. та всякі твори драматичні). — Можна мати також окремий відділ книжок для дітей і молодіжи.

Велику вартість мають житєписи (біографії, біос — жите, графо — пишу), де оповідаєсь про жите великих людей. Житєписи захоплюють так, як повісти, але мають в собі більше наукового змісту. Они лучать в собі і займаюче і наукове.

Однакож попри белетристику повинні бути в читальни також інтереснійші книжки наукові. І так повинна бути передовсім Історія України, Історія Укр. письменства (Укр. літератури), та всякі другі книжки, що розказують

про жите і стремління нашого народу. Дальше повинна бути всесвітна історія, а відтак книжки господарські, лекші лікарські і природничі; книжки про всяку спілкову й організаційну роботу. Деякі з сих книжок будуть читати менше, річ певна, але они таксамо потрібні. Они мають служити підручниками для того, хто схоче приготувати відчит; до них будуть вдавати ся люди спорячі що до деяких неясних їм справ, або просто щоби про якусь цікаву справу подрібно розвідати ся. — Однакож на першій місци в початках повинні бути повісти, бо на них є найбільший попит.

Крім книжок повинні бути також добрі часописи і місячники (журнали).

На закінчене ще кілька пояснень що до змісту деяких книжок, яких заголовки в каталогах не всім зрозумілі.

Геологія — описує різні верстви з яких земля в глибині складає ся (річ труднійша для звичайного чоловіка).

Астрономія — описує небесні тіла, їх вигляд, величину і рухи.

Ботаніка — різні роди рослин на землі.

Зоологія — різні звірята, птахи, риби, комахи, що живуть на землі.

Соматологія — будову людського тіла, його різні органи і їх чинности.

Психологія — різні чинности людської

душі, людського духа.

Педагогія — наука про виховне дітей.

Фізика — про власности і сили природи, як електрика, світло, голос, дрожанє, рух.

Хемія — про всякі складники (елементи), з яких складають ся ріжні річи на світі, та про ріжні прикмети сих складників (вугля, зеліза, сїрки, фосфору, кисня і др.) і ріжні їх сполуки.

Льогіка — про засади і правила людського думаня.

Біографія — по нашому „житєпись”, опис житя якогось визначного чоловіка. — Автобіографія — коли хтось сам описав своє жите. Се все річи незвичайно інтересні і поучаючі.

Геометрія — про виміри поверхні ріжних річий і ріжних форм (Се не для читалні).

Архітектура — про форми будівництва в ріжних народів.

Мінеральогія — про ріжні камені, скали, ріжні руди, що з них витоплюють металі і роблять інші річи. (Річ труднійша).

Мітольогія — про ріжних богів старинних народів і всякі про них легенди.

Литурґіка — про церковні обряди, їх походженє і значіне.

Гігієна — про те, як жити, щоби бути здоровим.

Ветеринарія — про хороби і ліченє звірят.

Економія — наука про господарність.

Аритметика — рахунки.

Альгебра — рід рахунків. (Се не для читалні).

ДЕЩО ПРО ВІДЧИТИ,

Дуже часто приходиться ся в нас чоловікови молодому, небувалому, хочби і мав деяке шкільне знанє, давати відчит. Але нераз і такого нема і треба цілком звичайному простому господареві, або робітникови брати ся за таку справу як відчит, чи взагалі бесіда — хочби при заснованю читалні, чи иншій нагоді. І приходиться се тим тяжше, що чоловік не був на відчитих, не чув богато бесід і тому й сам не знає як до сього брати ся. А відтягати ся не можна, спускати ся нема на кого, бо жите домагає ся, щоби щобудь робити. Тому не без користи буде поговорити про даване відчитів.

Людям вченим лекше давати відчити, бо в них є богато матеріялу в голові, се одно, а дальше — они мають де взяти потрібного матеріялу, а крім того они богато бували поміж людьми, чували і видали усяке.

Однакож і між тим не всі спосібні до давання відчитів. Оден говорить простими словами, звичайною бесідою, та так ясно, так все викладає, що кождий розуміє і може другому переповісти. Другий говорить по вченому, уживає незрозумілих слів і замотаних понять; та-

кий слухачів не захопить і не багато навчить хоч сам він знає багато.

Відчит можна або виголошувати на пам'ять, або читати з паперу, або врешті вчасі читати з паперу, а вчасі говорити, пояснюючи і доповнюючи те, що є написане.

Щоби виголосити відчит на пам'ять, без яких будь записок, треба довго приготувуватись, добре вивчити і запам'ятати про що має ся говорити. Тому то навіть вченійші люди виготовляють відчити на письмі і читають перед слухачами. (

Дуже добрий, багатий змістом й інтересний може бути відчит, коли хтось вчасі читає, а вчасі обговорює прочитане на пам'ять. Тоді і йому йде легко і слухачам інтересно.

При виголошуванню відчиту треба старатися, щоби тон бесіди був живий, теплий, щирий, симпатичний. Говорити поволи, виразно. А на тон бесіди ще більше треба уважати, коли відчит читає ся.

Щож се таке відчит? Є се виклад про якусь справу, — обговорене справи з усіх боків так, щоби слухач опісля мав загальне понятє про справу; щоби знав все найважнійше, що про якусь річ можна знати.

Коли хто вибрав собі якусь тему, якийсь предмет на відчит, то повинен добре його обду

мати, а то й з ким обговорити. Він повинен розглянути у усіх боків — яка ся справа є сама собою, яке єї значіне для людського житя, яку історію має ся справа за собою, яку будучність.

Крім того повинен роздобути книжок, що про сю справу говорять, їх собі перечитати і з них вибрати що важнійше.

По сім повинен забратись до писаня того, що має говорити, але нім зачне писати, повинен поставити собі на папери ряд питань, позначити про що має коли писати, чи говорити. Візьмім, що відчит буде про жите і значіне Шевченка, отже тут можна поставити пр. такі питання:

1. Положене Українського народу в часі народження Шевченка. — Як жило ся селянству. — Висші кляси. — Панщина.

2. Шевченко. — Його родичі, його дитячий і хлопячий вік. Жива вдача Шевченка.

3. Шевченко на службі — аж до часу, як опинив ся в Петербурзі. За сей час Шевченко зрозумів, що значить неволя.

4. Викуп Шевченка. — Жите і робота на воли.

5. Товариші Шевченка. Кир. Метод. Братство. Його ціль. Арешт Шевченка. Його жите аж до часу увільнення.

6. Шевченко на воли. Смерт.

7. „Кобзар” Шевченка. Головні думки поезій Шевченка. Чого Шевченко бажав свому на-

родови. — Значіне „Кобзаря”.

родови. — Вплив „Кобзаря на товаришів Шев-

Скажім, що відчит буде про виховане ді-
тий. Тут можна поставити такі питання:

1. Що ми розуміємо під словом виховане.
2. Як виглядає чоловік без виховання (влас-
тиво з дуже мізерним вихованем), а чоловік з
добрим вихованем.
3. Виховане в ріжних народів в ріжних ча-
сах. Погляди учених в ріжних народів і ріжних
часах на справу виховання.

4. Які є головні засади і ціли виховання.

5. Від якого віку зачинати виховане.

6. Вплив домашнього виховання; шкільного
виховання; вплив церкви; вплив окруженя.

Нехай буде відчит про організацію. Тут
можна поставити такі питання.

2. Якого рода організації є нині на світі.

1. Організація і товариства в давнині; в рі-
жних народів.

3. Які ціли мають ріжні організації; на я-
ких засадах засновують ся.

4. Що вяже людей в організіцію, а що при-
чинаєть ся до упадку організації.

5. Чому робота в організації успішнійша
і користнійша.

6. Які організації є між нашим народом;
яких нема; яких нам конче треба. В яких наро-
дів бачимо сильні організиції.

Такі і т. п. питання можна поставити до

кождої справи. Правда, колиб хотіти на всі ті питання дуже широко відповісти, то написав би грубу книгу, а в відчиті треба все брати загально і коротко, вибираючи найважніше. Іноді деякі питання треба зовсім лишити задля браку часу, або згадати лише кількома словами.

Розумієсь, що до доброго обробленя відчиту треба часу, треба його приготувляти протягом кількох днів потрохи, або й довше. Се залежить від теми, від знаня чоловіка і від того, які підручники чоловік має (або й жадних) і наскільки хоче їх використати.

Маючи питання перед собою можна забиратись до писаня відчиту, обробляючи кожде питанє по порядку. Писати важніше, загально, а всякі уваги, приміри і т. п. можна собі значити коротко і опісля про них згадувати на память. Чим ліпше однакож написане, тим краще читає ся і говорить ся.

Уважати, щоби відчит не був за довгий, але і не надто за короткий. Дальше уважати, щоби мова була проста, звичайна, стиль звичайний, слів незрозумілих не уживати.

В обробленю відчиту, чи всякої бесіди треба памятати, що кожда бесіда має мати три головні часті:

1. Вступ, коли приступаєсь до справи.
2. Середина, де цілу справу показуєсь з різних боків.

3. Закінчене, де зводить ся цілу босіду до певного заключеня і показуєсь яке значінне для нас справа має, та як нам до справи ставити ся, як нам єї розуміти.

Нехай одначе ніхто не думає, що він повинен приготувати зараз якийсь архитвір, а коли такого приготувати не всилї, то не повинен нічого робити. Нехай кожний зробить, що може, але нехай робить щиро, вложивши тільки часу і труду, кілько може, а вже його робота буде не без користи. Сама щирість для справи є половиною роботи.

В нас покищо не багато людей які моглиб обдаровувати наш загал відчитами. А їх так конче треба по читальнях і всяких товариствах і всюда, де може збирати ся загал.

Тому то коли хто раз приготуєть ся до відчиту повинен би його виголосити в кількох місцях, де лише готові його послухати. Так раз положена праця на приготоване принеслаб багато більше користи.

Де отже по містах є кілька товариств, там такого чоловіка після його першого відчиту повинні запрошувати другі товариства (хочби він був членом котрого товариства), щоби дати змогу почути відчит найширшому загалови. Таксамо маючи відчит виготовлений на папери чоловік мігби його повторити в дальшій

околиці, колиб туди припадково пійшов. Те саме відносить ся також і до тих, що приготують відчити на фармах.

Щоби можна добре приготувитись до відчиту треба мати хоч троха книжок, треба читати часописи, інтересувати ся житєм. Хто не має під руками книжок, тому тяжше приходить ся навіть тоді, колиб мав троха шкільного знаня.

Однакож жите жадає від нас праці і ми повинні працювати після наших сил і знаня, не оглядаючись на те, що наша сила і праця невелика. Положім підвалини, приготуймо ґрунт, а за нами прийдуть ті, що дальше поведуть почату роботу.

По відчиті часто слухачі ставлять питання бесідникови, (прелегентови, референтови), а то навіть заводять дискусії. Але можуть бути відчити без питань і дискусій і нераз не повинно ся до дискусій зовсім допускати тому, що дехто ставить питання нерозумні на те, щоби „злапати” бесідника, а опісля в дискусіях приходить до суперечки і люди розходять ся роздратовані і невдоволені.

Отсе булиб ті поради й уваги, які можуть придати ся кождому, хто вперве буде відчит приготовляти.

ЯК ПОВИННІ ВІДБУВАТИ СЯ ЗБОРИ.

Наші люди в старім краю мало мали нагоди бувати по вічах та приглядати ся, як такі віча, збори, чи мітінги перепроводжують ся.

Тут лад инший і чоловік мусить бувати хоч на деяких зборах, мусить брати в них участь і тут власне показує ся ціла безрадність і незнане нашого чоловіка.

Маю на думці людей передовсім по фармах, бо в містах звичайно знайдуть ся люди, що розуміють порядок зборів і перепроводять як слід.

Хочу отже подати тут деякі важнійші вказівки що до провадження зборів (мітінгів).

Візьмім хочби шкільні мітінги. Тут виходить комедія нераз. Посходять ся люди і замість порадитись, ще посварять ся, поназивають ся і з тим розходять ся.

Буває таке, що на мітінгу хоче дехто свої рахунки з другими порахувати. Має на когось злість, так каже:

— Там межі людьми я йому покажу.

Инший знов обурюєсь, коли хтось скаже щось, з чим він не годить ся. Зачинаєсь горяча суперечка, а потім чуєш:

— Про тебе, пташку, я добре знаю...

— Що знаєш, ти сякий такий...

— Я твого батька знаю... Твій дід череду громадську пас.

— А твоя баба була відьма...

Оттак люди раду радять.

Щож то є збори, або мітінг?

Коли є якась справа, що обходить не одного чоловіка, але ширшу громаду, тоді люди, що сю справу ліпше розуміють, скликають збори (віча, мітінги, наради, зїзди, конвенції, конгреси).

Збори може скликати оден чоловік, або кількох людей, що вже попередно обміркували справу, про яку має говорити ся на зборах.

Такий гурток називає ся Комітет.

Дальше всякі товариства, спілки бізнесові і всякі другі інституції мають визначено в своїх статутах і ухвалах, коли члени сих товариств мають обовязково сходити ся на наради. Подібні збори є назначені і в шкільнім законі, то є збори шкільні.

Чогож люди сходять ся на збори?

Сказано вже, що для зборів мусить бути справа загальна. Треба моста, школи, дороги, священика, треба посилати петицію (просьбу) в якійсь громадській справі, тоді треба скликати людей, щоби справу обміркували, згодили ся і зобовязали ся сю справу підпирати чи грішми, чи роботою, чи спільним домаганем.

А що сидячи в дома не всякий справу добре розуміє, або і не розуміє зовсім, отже тому на зборах хто справу найліпше розуміє, по-

ясняє її людям, потім люди висказують свої думки, свої уваги, аж доки справа не стане так ясною, що всі, або більшість на ню годить ся.

Але скаже хто: чомуж так буває, що завжди знайдесь дехто, що з більшістю не годить ся? Чому не можна справи так ясно поставити, щоби всі однаково зрозуміли?

Відповісти можна так: Є справи, де всіх можна переконати, але буває, де не можна. Ось примір: Хочуть будувати школу, отже обрахували скількість дітей, величину школи, отже всі годять ся, що треба таку школу будувати. Але нехай прийде потім питанє, хто має бути сторожем в школі, то одні схочуть Івана, другі Федька, а треті Миколу. І тут не переконаете, що Іван ліпший від Миколи, бо оден ні другий не злий. Тут рішає більшість. Бувають і другі подібні справи.

Порядок зборів:

Коли люди зійшли ся, хтось з тих що скликали людей, „отвирає збори”, каже, що збори зачинають ся і завзиває, щоби заняли місця і вибрали предсідателя. Часто предсідателем лишаєсь той, що отвирає збори.

Предсідатель, се голова, господар зборів. Англіїці називають предсідателя „чермен”.

За ним вибирають секретаря, а часом ще кількох людей, що засідають побіч голови, ко-

ли справа важна обговорює ся. На товариських звичайних зборах предсідатель товариства перепроваджує збори без вибору.

Обовязком предсідателя є представити коротко справу і завізвати до нарад. Тому на предсідателя вибирають звичайно ознакоченого зі справою.

Перед зборами звичайно передові люди укладають **програму** зборів, чи мітінгу, то значить — назначують в яким порядку мають збори відбувати ся. Приміром: 1. Отворенє зборів, 2. Представленє справи, 3. Наради, дискусії, 4. Свіжі внески і ухвали, 5. Вибір комітету, або уряду і т. д. І сеї програми предсідатель мусить тримати ся.

Обовязком предсідателя є: дбати про порядок; уважати, щоби не говорило нараз по двох людей і більше; щоби говорячий не говорив про річи, які до справи не належать, але тримав ся самої справи. Хто не слухає перестороги, тому предсідатель має право відібрати голос. Коли одна справа, або точка програми перепровадилась, обговорилась, предсідатель ще раз коротко може переповісти зміст і вислід обговореного і завзиває до дальших нарад.

При сім предсідатель мусить бути терпеливий, до всіх однаково відноситись і до цілої справи ставитись безсторонно. Спорячих і неспокійних повинен годити і завзивати до спокою — але словами як найкоротшими. По скі-

нченню предсідатель коротко переповідає цілий вислід зборів і заявляє, що збори скінчені, розв'язані.

Обовязком секретаря записувати, про які справи на зборах говорило ся. Зі звичайних бесід зазначає коротко головну думку бесідника кількома словами — а вже ухвали записує точно, дословно, як йому подиктують. Коли опісля треба йому писати звіт (справозданє), то він в сих записках має все, що йому потрібно.

На предсідателя вибирають чоловіка, що вміє ліпше говорити, проворного, розсудного, бувалого і вирозумілого. Загалом чоловіка свідомого і спосібного.

На секретаря знов вибирають такого, що найліпше вміє писати.

Але деякі люди думають, що се велика честь бути предсідателем, або секретарем і тому часто вибирають невідповідних (але богатих, або що), а ті знов дають ся вибирати не знаючи нащо і пощо. А се не честь, але обовязок, який треба вміти виконати.

А тепер обовязки людей на зборах.

Кожний чоловік повинен памятати, що він мусить слухати предсідателя і триматись порядку.

Говорити про справу коротко і ясно.

Коли другий чоловік говорить, не сперечатись посеред бесіди, не потакувати, що: ая!

ая! кум Петро добре говорять. Слухати мовчки і уважно.

До слова зголошуватись, а предсідатель повинен в такім порядку уділяти слова, в якім зголошують ся.

Не дивуватись, коли хтось помилить ся, або справу инакше розуміє. В него може бути добра воля.

Не відходити від справи, не згадувати чужої жінки, дітий, родини; колиж хто зачіпає без потреби другого, то зачеплений може відповісти коротко, але аж коли тамтой скінчить. Та звичайно на се уважає предсідатель і часто коли що зайде, він сам відповідає.

З бесідою не вириватись, не перебивати другому. Не говорити десять раз одного.

Се загальні обовязки людей.

Додам ще один важний обовязок, щоби зборів не обминати і на них не спізнати ся. Треба прийти в 8, то приходять в 10 годині. Повинна бути точність.

Коли предсідатель, чи хто другий піднесе якусь нову справу до обговореня, тоді зачинаєсь **дискусія**. Присутні висказують свої погляди на справу, кождий каже як він єї розуміє, чи як би треба щось робити і власне таке обговорене справи називаєсь **дискусія**. Дискусія перериваєсь, коли присутні вже все висказали що до даної справи; або коли ніхто не має свіжих думок і переповідає вже всім відо-

ме і попередно переповіджене, хтось ставить внесок під голосованє, щоби дискусію замкнути. Коли більшість заявить ся за замкненєм, дискусія замикає ся.

Нова справа, яку ставить до обговореня хтось з присутних, називає ся внесок. Внескодавець повинен свій внесок (свою думку) виразити короткими словами, щоби секретар міг його записати. Можна написати внесок на папері і передати секретареві.

Ось взірці таких внесків:

„Я вношу, щоби вибрати комітет з п'ятиох людей який би заняв ся справою заложеня кооперативного склепу.”

„Я вношу, щоби з товариської каси дати 50 дол. на підмогу студентови Н. Н. (тут подає ся імя).”

„Я вношу, щоби докінчене зборів відложити на день 5 грудня.”

А секретар всі внески точно записує, як рівнож імя того, хто вносить і хто його внесок підпирає.

По дискусіях над внесками секретар відчитує поставлені внески в такім порядку, в яким їх ставлено, а предсідатель дає їх під голосованє. Секретар записує, число голосів.

Поставлений внесок мусить хтось підперти, себто за тимже внеском заявити ся (секундувати). Колиж з усіх присутних ніхто за внеском не заявить ся, то знак, що крім внескодав-

ця ніхто внеску не підопре і такий внесок сей-час упадає.

Внесків що до якоїсь справи може бути кілька, а переходить той, за яким буде найбільше голосів.

Приняті внески (приняті думки до обговорюваних справ) звуться **ухвали, резолюції, або постанови**. Їх записує секретар точно і їх переховуєсь.

Коли на зборах виступає чоловік, що передтим обміркував, розглянув, обчислив якусь справу з усіх боків, і сю справу всім поясняє, то каже ся, що він реферує якусь справу (себто передає до відома людям). В нас говорять також, що він має відчит про справу. Такий відчит звуть також **реферат**, а того, що його виголошує, **референт** або **прелегент**. Відчит називають також лекція (по англійськи Lecture — лекчюр), а того, що його виголошує — лектор. Та се уживаєсь менше. По рефераті бувають звичайно дискусії.

Голосувати можна явно або тайно. Явно голосуєсь піднесенем рук, а тайно картками.

При виборі уряду найперше присутні ставлять кандидатів, себто назначують людей, яких уважають відповідними на який уряд. Тут також за внесеним кандидатом звичайно заявляєсь ще хтось, крім того, що вносить. Імена кандидатів виписують на таблиці, або на папері, щоби всі бачили.

При голосованню картками кожний пише лише імя кандидата, а свого імени ні. Опісля вибрана комісія перераховує картки. При голосованню на виборах до парламенту є імена кандидатів виписані, отже робить ся лише хрестик коло того імени, за яким голосує ся.

Буває, що при ставленю кандидатів на який уряд, поставлять люди одного кандидата, а більше не ставлять, бо всі на того одного годять ся. Тоді він стає вибраним без голосовання — просто тому, що він лише оден. Каже ся, що його вибрано одноголосно (через аклямацію).

Нераз збори вибирають комітет, себто гурт людей, який має поклопотатись переведенем якоїсь ширшої справи, коли таке перепроваджене вимагає довшого часу і роботи більше людей. Вибраних для переведеня або обробленя меншої справи звуть також комісією.

Ще треба зятимити, що збори можуть бути **публичні і довірочні**. Коли йде на збори хто хоче, то є збори публичні, колиж йдуть лише ті, що мають запрошеня, то збори довірочні. Приватними зборами звуть збори товариств, спілок, компаній і др., де бувають лише члени тих товариств.

ОГЛЯД СКАЗАНОВОГО — І ЩЕ ДЕЩО.

А тепер коротко розгляньмо про що говорило ся.

1. Зібране більшого числа людей зве ся --- віче, збори, сходини, мітінг (се назва англійська взята з meeting і значить дословно; сходини, зібране — to meet здибати ся). Наша народна стара назва є **віче**.

2. Збори можуть бути публичні, коли скликає ся всіх людей; приватні, коли сходять ся лише члени товариства і нечленам на них не завсігди можна бути, бо там обговорюють ся виключно справи товариства, чи спілки; збори довірочні, коли на зборах може бути лише той, хто має писане запрошене.

3. Комітет, се гурт людей, що скликає віче, або займаєсь перепровадженням якоїсь справи, пр. займаєсь збіркою гроша в якійсь околиці на народні ціли. (Звичайно комітет вибирає також з між себе предсідателя, і секретара, а часом і касієра).

4. Комісія, се вибраний зборами, або комітетом гурток з кількох, що має обробити, розглянути, чи розслідити якусь меншу справу, яку по розсліді предкладають тим, що їх вибрали.

5. Предсідатель (голова, по англ. чермен) є господарем зборів, він дбає про порядок в перепровадженю зборів. Предсідателів мають

також комітети, заряди товариств, спілок і др. Ті ще мають і касієра, коли вони орудують грішми.

6. Секретар записує, в яким порядку провадять ся збори, хто що важнішого говорив, які запали ухвали, хто вибраний чим і другі справи.

7. Програма, се наперед означений, списаний порядок, в яким мають обговорюватись справи і перепроваджуватись. Програмою в нас звуть таком ряд справ, за якими пр. стоїть політична партія. Кажемо: радикальна, соціалістична, націонал-демократична програма. Тут Англіїці звуть се **платформою**. В політичнім значіню програма значить те саме, що становище.

8. Звіт, справозданє зве ся переповіджене (звичайно в часописи) всього того, що на зборах говорило ся і рішило ся, або що зробив який комітет, або товариство.

9. Дискусія — се обговорюване справи з різних боків, розбиране справи. Коли в часописи про якусь справу пишуть різні люди і так обговорюють її довший час, то се також дискусія.

10. Внесок зве ся — короткими словами поставлена думка про те, якби повинно ся справу провадити, як щось прийняти, як до чого ставити ся. Важні внески звуть ся також — проекти.

11. Попирати (секундувати) — се значить, ще комусь за тим заявляти ся. Коли між усіма зібраними не знайдесь кому внеску поперти, то відразу видно, що ніхто більше не є за ним і такий внесок відкидають.

12. Ухвала, або резолюція, се постанова або заява зібраних що до якоїсь справи, або якогось питання.

13. Реферат, відчит, лекція — се широке обговоренє якоїсь справи чоловіком, що добре справу обміркував і до її виясненя приготував ся.

14. Референт, прелегент, або лектор, се той, що виголошує відчит.

15. Кандидат — се чоловік поставлений до вибору на якого урядника, чи що.

16. Одноголосно, або через аклямацію, значить — вибирати за згодою всіх нараз.

Що до назви всяких зборів, то назва **віче** є нашою стародавньою українською назвою і треба би її й нині уживати. Колись на Україні скликали людей на наради дзвоном, що й звав ся від того „вічевий дзвін”. Але таксамо добрими є назви: — збори, сходи, наради. Назва „мітінг” є англійська і дословно значить: збори (сходи).

Зїздом зве ся нарада, на яку зїздять ся люди з дальших сторін.

Конвенцією звать ся частійше наради лю-

дий якогось фаху (пр. конвенція учительська), що з різних сторін позїздились. Зрештою „Зїзд” і „конвенція” мають подібне значіне і деколи сї назви заміняють одна другу.

Конгрес — се нарада людей, що позїздились з далеких сторін, з дальших країв для обговореня справи, якою якась верства людей в усіх тих краях інтересує ся.

Коли громади, чи гурт людей висилають когось на якісь збори, зїзди, чи що, то такий чоловік зве ся: відпоручник, заступник, делегат, або репрезентант. Його думка, чи його заява на сих зборах уважаєсь заявою всіх тих, що його післали (бо они посилаючи припоручили йому, що він має там говорити і як до чого ставити ся).

Привітні телеграми. На важнійші народні зїзди, або з нагоди якихсь важних подій, початої, або довершеної праці і т. п. поодинокі люди, або гурти і товариства, висилають привітні телеграми, або привітні письма, заявляючи тим, що они даною справою живо інтересують ся.

Співчуваючі телеграми. З нагоди якоїсь сумної події, пр. з нагоди смерти якогось визначного чоловіка висилають ся також телеграми, звичайно до редакцій визначних часописий, або комітетів, в яких виражаєсь своє співчутє.

Ось взори:

1. Від щирого серця витаємо сей Перший
Всеукраїнський Зїзд! Най жеє Вільна Україна.

Студент з Вінніпегу.

2. Борїте ся — поборете. Цїлий народ є за
вами. Г. Соловей.

Або:

1. Сумуємо по тяжкій втратї співця Украї-
ни. Укр. студенти з Дорпату.

2. Вражені сумною вісткою про смерть ми-
стця Миколи Віталієвича Лисенка, переси-
лаємо слова великого жалю та щирого спочу-
тя. Від Українців служащих
харківської управи.

Телеграми зі співчутом звуть також кон-
доленційними телеграмами.

В сїй статї згадано багато такого, що не
всякому приключить ся, однак се треба зна-
ти кождому чоловікови. Нераз в часописи зга-
дуєсь се і те, а читач не має понятя, що воно
і яке.

В огляді переповіджено знов коротко зна-
чїне назв і додано ще дещо.

ЖИТЕ І РОБОТА В ЧИТАЛЬНИ.

Бібліотека — Відчити — Курси освіти — Школа для
неписьменних — Школа для дітий — Співацький кружок
— Аматорський кружок — Проби деклямацій і читаня —
Дебати — Концерти і прогульки — Музей — Віча, нара.

На читалню дивлять ся часто як на інституцію строго наукову і розуміють роботу в читальни так, — що тут має ся читати книжки, часописи, слухати відчитів і обговорювати поважні справи, а більше нічого.

Погляд такий вчасти хибний. Читальня повинна бути інституцією просвітно-виховавчою в найширшому значіню. Тут повинно бути і поважне і веселе; розумне і забавне; для старих, для молодїжи і дітей. Словом — читальняна робота повинна обнимати всі інтереси житя ріжного віку, давати їм в себе місце, розвивати їх, плекати, вигладжувати, ублагороднювати.

Перейдім по черзі роботу читалні.

Бібліотека. Жерелом науки є книжки, але не кожного вистарчить на закупно богатьох книжок. Нехай би кождий чоловік видав на книжки річно 10 долярів, то він прочитав би книжок за 10 долярів. Колиб же 10 людей зложили по 10 дол. разом і купили за них книжок, тоді кождий давши 10 дол. прочитав би річно книжок за 100 долярів. Далиби 40 членів по 2 дол. річно на книжки, то кождий прочитав би книжок за 80 дол. От в чім сила читалні! При малім кошті, при малім труді спільна робота дає велику користь.

Кількож книжок повинно бути в читальни? На се тяжко точно відповісти. Більше книжок — більше користи; більша бібліотека притягає більше членів, бо є ріжнородні книжки, є в чім вибрати, отже більше є чим інтересуватись, захоплятись і з чого учитись.

Найменше повинно бути в читальни книжок за 30—40 дол., а треба старати ся щоби було за 100, 200 а то 500 і більше, коли можна. Громаді на се легко спромогти ся, тимбільше, що читалня може мати інші доходи крім вкладок (з представлень, концертів, коляд і др.).

Кожного року треба докупляти нових книжок, найліпше було би що кожного півроку.

Крім книжок повинні бути щиро народні часописи тутешні і старокраєві (як перед військовою була Свобода, Громадський Голос, Діло, Рада) а також журнали, як Літературно Науковий Вістник, і др.

Поза бібліотекою треба роботу в читальни зробити найріжнороднійшою, щоби цілий час було чим заповнити день і люди не нудились, але щоби жалували, що час за короткий. Ось яка моглаб бути програма роботи в читальни.

1. **Відчити.** Треба дбати, щоби час від часу хтось виголосив відчит. Де нема до сього вченійшого чоловіка, так нехай пробує се робити хтось зі свідомійших, хоч і звичайних лю-

дий. Коли можна, запросити когось з подальше.

2. **Курси освіти.** При читальни можна заложити постійний курс освіти (або „Висшої Освіти”), колиб близько було кількох свідоміших людей, які малиб час дати ряд відчитів протягом якогось визначеного довшого часу.

3. **Школа для неписьменних.** При читальни можна оснувати курс науки для неписьменних — чи то молодих, чи й старших, або і старих. Штуки читаня може навчитись і 50 літний, колиб наважив ся і ми такі приміри стрічаємо. А тимбільше молодші — мущини і женщины.

4. **Школа для дітей.** В читальни може бути школа для дітей, де они можуть вчити ся читати, співати, писати по українськи, рахувати в своїй мові; познакомитись з українськими назвами з географії, з рідною історією і пр. — Крім того можна уряджувати щось на взір англ. „недільної школи”, науку вишиваня для дівчат і др.

5. **Співацький кружок.** Конечністюю для читалні є мати співацький кружок. В околици әпчяію одв ‘әпнәш іәішә вн оп ‘чәолх во әййәне розуміє ся (прим. учитель, дяк), отже той може сповняти роботу дірігента.

На одно треба звернути увагу. Дехто думає, що лише хоревий спів має ціну, а звичайний в оден голос, а навіть два (з втуром) не

варт нічого. Се хибний погляд. Хоровий спів добрий для пописів, але в звичайнім життю спів звичайний вартнійший, бо тут кождий для себе є співаком. А хорові співаки — альти, тенори з мішаного хору, басы — лише в хорі є співаками, а поза сим їх голос не надаєсь до співу. А в співі звичайнім може брати участь кождий присутний — чи то в першім голосі, чи в втурі. Отже звичайний спів з втуром повинен всюда бути на першім місци і звичайних пісень в оден голос, чи два, треба вчити як найбільше, — хочби всіх, які в нас є.

Таксамо не треба вишукувати незнаних і трудних пісень. Треба зачинати від пісень легких, знаних, не минаючи жадної. Кожда пісня з часом стає звичайною, але кожда звичайна пісня добре виконанна є незвичайною. Приміром незвичайно гарною є пісня „Там на горі крута вежа“, коли співають з втуром.

6. АмаТОрський кружок. Богато житя додає читальни аматорський кружок. Щоби заінтересувати якнайширший гурт, можна брати нараз дві, або й три легкі драми, розділити молодіж і охочих старших на 2 чи 3 гурти і віддати їм нехай переписують ролі, вчать ся, роблять проби, а то й суперничать між собою, хто краще вивчить ся і опісля вивяже ся на сцені. Так кождий буде занятий, привикне до обовязку, до карности, до почутя відвічальности.

7. **Проба деклямацій, і др.** Можна час від часу уряджувати виклади про те, як повинно ся деклямувати, а рівночасно звязати з тим пробу деклямованя чи то на память, чи з книжки; пробу звичайного читаня; пробу читаня драм.

8. **Дебати.** В дебатах є завсігди дві сторони, що спорять про якусь справу. Одна сторона доказує пр. що горівка користна і доказує в чім користна, друга знов каже, що се наш великий ворог. Одна сторона може доказувати, що пр. літо приємнійше, друга знов, що зима, бо тоді здоровше, нема в зимі слабостей, чоловік черствий і др. Вибирають звичайно до кожної сторони по 2, 3, а часом і 4 дебатери.

Дебати треба уряджувати, щоби виробляти бесідників. В дебатах чоловік вчить ся панувати над собою, набирає відваги, вчить ся думати і поводити ся в бесіді прилично, статочно, з виrozumінем і тактом. — Треба, щоб дебати уряджували не тільки мушцини, але і женщины. Нам треба відважних, розумних дівчат і жінок. Їх треба ставити на рівні з мушцинами, виховувати їх, а они будуть тоді вести роботу між собою і між дїтворою.

Треба би також уряджувати дїточі дебати, вибираючи найперше дїтий живих і відважних.

9. **Концерти і Прогульки.** З нагоди важніших подій історичних, або при всяких інтересах

нійших, важних випадках, читалня повинна устроювати концерти, прим. концерт в пам'ять Шевченка, Шашкевича, Лисенка, Федьковича, Готляревського, Хмельницького, Володимира Великого і взагалі українських князів, гетманів, визначних людей, або з нагоди історичних подій, як скасоване панщини і др. Далше принагідні концерти, як школярський; в річницю заснування читалні і пр. Звичайно в програму концерту входять: відчити, співи деклямації, часом монольоги і діяльоги і гра на музичних інструментах.

Читальні можуть устроювати також прогульки (по англ. пікнік, та ми повинні завсїгди уживати **прогулька**) чи то діточі, чи й для старших. (В Галичині прогулькові забави звали також фестинами, а діточі маївкми на весні).

10. **Музей.** При читальни може бути також музей, де переховувалиб ся найперше наші народні строї і всякі річи старокраєві, які сюда завезено, а які тут затрачують ся. Далше взірці і моделі таких річий, які уживають ся в старім краю (веретено, мотовило, суховила, терлиця і багато другого). Деякі з тих річий можнаб поробити маленькі, щоби не забирали місця (модель тої річи, взорець), але в книжці, де такі річи булиб списані треба би подати точний опис таких зменшених річий, їх дійсну величину і спосіб їх уживаня. Далше можна тут мати окази річий, які не всякий бачить, а

що було би цікаве для него знати і бачити. Загалом все або поучаюче, або цікаве. Дальше малюнки всяких річій, збір фотографій, образків, рисунків і т. д. — Молодіж треба ознакомити взірцями і рисунками з житєм українського народу в старім краю, а також з усім, що може бути користне і цікаве. Такі річи треба збирати, о них дбати і їх пильно переховуваги, а при нагоді їх показувати, пояснювати.

11. **Віча, наради, громадські справи.** Час від часу в читалнях устроюєсь віча і всякі наради що до всяких місцевих, або загально народних, чи політичних справ. Справа крамниці, кооперативи, закупно товарів, молочарня, вибори, висилане просьби (петиції), протести і всякі інші справи; дальше принагідне обговорюванє всяких питань, все те повинно заповняти жите читалні.

12. **Читанє газет і книжок.** Треба призначити якийсь час на обовязкове читанє цікавих і поучаючих річій з газет, журналів, а то й книжок в голос, для всіх, а по перечитаню може на дану тему вивязатись коротка бесіда. Треба завести звичай обовязкового слуханя.

ЖИТЕ МОЛОДІЖИ В ЧИТАЛЬНИ.

Коли молодіж сторонить від читалні, то не завсїгда з байдужности. Часто можна почути таке: „Що я там маю робити? Старі прий-

дуть, позакурюють, тай плетуть теревені, а я хиба маю сидіти і мовчки слухати?" —

В тім є багато слухности. Не можна від молодіжи жадати, щоби наслідували старих. Єї вік має свої права, свої потреби. Тому читальня повинна і їх потреби задовольяти.

Молодіж часто вільний час посвячує танцям і зовсім не можна хвалити, коли тих танців за багато. Треба навіть спиняти до певної міри, а на їх місце впровадити інші, розумніші забави.

Ось що для молодіжи могло би в читальни бути:

1. Шахи, коли хто мігби навчити ними бавити ся.

2. Доміни.

3. Карти — оскільки не було би сеї гри за багато, надміру. Розумієсь, що гра в гроші повинна бути строго заборонена. Молоді люблять з карт ворожити, або всякі цікаві штуки показувати. Може бути сонник ворожка, „Соломон“, вгадуванє з карт і др.

4. Тягарці до підношеня і другі гімнастичні прилади (в домі, або на дворі), як дручок, кілка на шнурках і др.

5. Стереоскоп, з гарними образками. Серіч тана і захоплююча. Дальше магічна лампа.

6. Січові вправи можна вчити, коли є кому.

7. Добре, колиб в читальни був орган (фіс-

гармонія). Часом можна купити старий і добрий.

8. Грамофон з українськими кружками, колиб можна дістати таний, хочби з других рук.

9. Впровадити в жите всякі інтересні забави (для сього можна дістати і підручник), а також можнаб кидати до мети (до ціли), або на віддаль; заводити хороводи (забави зі співами, як гаївки) і дещо друге.

Для дітей коло читалні повинна бути гоїданка, або дві, три.

Загалом для молодіжи читалня повинна бути місцем не тільки осьвіти, але також забави. Тут під оком старших людей, чи повжнійших з молодіжи она повинна вчити ся примірно заховувати ся при забаві, набирати оглади, уміркованости, привикати до контролі над собою і до житя примірного і статочного. Се також велика наука.

Задачею дівчат повинно бути час від часу прибрати читалню, а кругом дому зробити гарний город, понасівати найріжнороднійших цьвітів (насіня може постаратись читалня), щоби кождому хотіло ся на такий город подивити ся. Розумієсь, що сих цьвітів не повинен би рвати хто захоче і лише самі дівчата моглиб їх рвати, колиб на що потрібно, пр. прикрасити щось в читальни і т. п.

Дальше, коло читалні треба би насадити

калини, безу (бозу) і ще дечого.

Розумієсь, що не можна зробити, а ще й нараз того всего, що тут сказано, але оно може дати багато думок тим, що схочуть зробити жите в читальни інтересним.

ЗНАЧІНЄ СТАТУТА.

Кожда держава має докладно означені закони, після яких она провадить ся. Сї закони кажуть що треба робити і як, отже означують обовязки; кажуть, чого не повинно ся робити і за переступство назначують кару; кажуть, що хто має робити, отже розділюють роботу.

Подібні закони мусить мати кожда інституція, кожда спілка, кожде товариство. Лише та робота, що провадить ся після добре уложених законів і приписів, може бути відповідно поділена, розложена поміж людей і може мати оден напрям і одну ціль.

Статут — се власне закони, на яких оснують ся і після якого провадять ся всякі товариства, отже і читалня.

Тимчасом в нас дуже часто статут легковажить ся, як річ найменше потрібну. І через те при заснованю статута добре не обробить, а коли й обробить ся, то опісля до него не заглядає ся. Нераз не то звичайний член, але навіть урядники читалні не знають, що статут гово-

рять, а тимсамим не знають які їх задачі, обов'язки і права, не знають, за яку роботу братися та як собі девчім порадити.

Статут в кожній читальни (і взагалі всяким товаристві) повинен бути постійним підручником в усякій роботі і тому всі члени повинні з ним добре ознайомитися. Коли статут писаний, то повинен бути виразно виписаний в книжці для сього призначеній, якою послуговують ся на зборах; крім того повинна бути копія його в іншій книжці, або зошиті, яку можна переглянути кожному членови в кожній хвилині.

Колиж статут є друкований, то повинен його мати в себе кожний член по одному примірникови.

З поступом роботи в товаристві приходять щораз нові справи, про які попередно не думало ся і тому час від часу треба змінити деякі точки статута, поправляти, або додавати нові, відповідно до потреб дальшої роботи. Через те звичайно на кожних важніших зборах (піврічних, або річних) в програму (порядок) зборів входить також перечитане статута. Читає ся точку за точкою, а зібрані слухають і застановляють ся, чи не треба би чогось на ліпше змінити, або додати нового, коли є що.

В статут входять головніші закони товариства, так сказати — основні закони, які рід-

ко і не багато змінюють ся. Крім того кожде товариство має окремо т. з. Ухвали, себто звичайніші, принагідні, менше важні постанови, які одначе є наче доповненем статута. Коли збори рішать, що когось треба увільнити від вкладки на який час задля його убожества; постаратись о якусь річ до читалні; коли встановляєсь, що місячна вкладка на піврік має бути в мушин пр. 15 чи 25 ц., а в женщин 10 ц. і т. п., то се записуєсь не до статута, але до „Ухвал”, які одначе є таксамо обовязуючими.

З усього того бачимо, як важною річю є статут для товариства. Не диво отже, що де статут легковажить ся, де його не переглядає ся час від часу і його не знає ся, там робота йде гірше, ніж би могла йти і повинна би.

Складаючи Статут Читалень, поданий в отсїй книжочці, ми тямали, що він має задоволити наші українські існуючі і будучі читальні загалом. А що сї читальні є і будуть одні по містах і місточках, другі по фармах, де житєві відносини багато відмінні від міських, тому в деяких параграфах пороблено, або подано дві форми, а вже дана читальня виповнить пропуски сама, або вибере для себе з поданих форм відповіднійшу, чи встановить зовсім нову форму (прим. про Загальні Збори, чи мають бути Річні, чи Піврічні, або якою більшостию голосів має що рішатись і др.) відповідно до місце-

вих відносин і бажання членів читальні.

Дальше ми старали ся подати кожний параграф сего статуту в настільки широкій і зрозумілій формі, щоби він міг бути ясний кождому і міг дати нові думки що до тих справ і випадків, які тут непередвиджені або пропущені.

СТАТУТ ЧИТАЛЬНІ.

СТАТУТ ЧИТАЛЬНІ

.....

Заснованої дня

В

§ 1. НАЗВА ЧИТАЛЬНІ

.....

§ 2. ЦІЛЬ. Цілею сеї читальні є — підпомагати культурний й економічний розвій Українського Народу. Способами для сеї роботи можуть бути: книжки і часописи; сходини і наради; відчити; просвітні курси для старших, або молодіжи; „Рідна Школа” для дітей; плекане музично-співацької і театральної штуки. — Дальше читальня може організувати всякі економічно господарські і торговельно-купецькі спілки, або давати для них початок і поміч. У-

ладжуване народних свят, маніфестацій, прогульок і всякі другі способи, якими можна піднести освіту і добробут народу.

§ 3. СКЛАД. Склад читальні творять лише члени і членкині української народности, які годять ся з цілями сего товариства і сповняють членські обовязки *).

§ 4. СРЕДСТВА. Фонди товариства на удержане дому, бібліотеки і т. п. складають ся з вписового і вкладок, з доходів представлень, концертів, колекти, винайму, всяких жертв і т. п.

§ 5. МАЙНО. Майно читальні є власностию всіх її членів для спільного і рівного ним користування ся при осягненю тих цілей, які є спільними цілями всіх членів. Жадна одиниця, або гурток не сміє використовувати його для своїх особистих, чи партійних цілей. Ціли читальні є — загально народні ціли.

Заряд майна читальні лежить в руках Заряду читальні, який одначе ділає на припорученє, або за порозумінєм з загалом членів, — о-

*) Треба памятати, що римо-католики з східної Галичини, які говорять по українськи, се тіжсамі Українці, що і ми, тому ми не повинні звати їх Поляками і відсилати до Поляків. Деякі з них знають, що вони Українці, котріж не знають, тих треба осьвідомити. Навіть багато з тих, що говорять по польськи, се зпольщені Українці.

собливо в справах важніших. В справах менше важних, дрібніших, або на випадок, коли час для порозуміння за короткий, Заряд може рішати сам.

§ 6. ЗАКОНОДАТНА ВЛАСТЬ. Законодательною властю читальні (встановлюючою основні закони) є Загальні Збори, які відбуваються обов'язково раз, або два рази в році в місяці...
..... дня

§ 7. СКАД ЗАРЯДУ — ВИКОНАВЧА ВЛАСТЬ. а) Заряд читальні складається з: — 1. Голови (Председателя); — 2. Заступника Голови; — 3. Секретара; — 4. Заступника секретара; — 5. Касієра; — 6. Бібліотекара. — Коли в читальни є аматорський кружок, то вибирають гардиробщика і режисера.

б). Контрольна Комісія складається з трох членів. Вона є посередником між Виділом і членами, тому її до Виділу не вчисляють. Член Виділу не може рівночасно бути контрольором.

в). Крім сих вибирається Господаря, якого обов'язком дбати про лад і чистість в читальни. Він дещо може робити сам, инше заряджувати, або повідомляти Заряд, чого треба купити, чи що зробити.

г). Виконавчою властю в справах читальні є Заряд.

§ 8. ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ. На загальних річ-

них або піврічних Зборах Заряд читальні складає звіт з річної, або піврічної діяльності, при чім ухвалюють вотум (признанє) довіря, або недовіря і уділяєсь абсолюторії (звільнення); вибираєсь Заряд на рік слідуочий; робить ся потрібні зміни і додатки в статуті і перепроваджуєсь всякі ухвали що до справ читальні.

а) Загальні Збори є важні коли на них явить ся найменше дві третих всіх членів.

б). Коли не явить ся дві третині, тоді оголошуєть ся другі Загальні Збори на два тижні, або оден місяць пізнійше і вони є важними без взгляду на число присутних членів.

в). Загальні Збори скликає Заряд оголошуючи місяць наперед в часописи, (або виставленими на видних місцях оголошеннями), а на два тижні, повідомляєсь поштою — подаючи виразьно місце, день і годину.

§ 9. НАДЗВИЧАЙНІ ЗБОРИ. В Разі потреби скликаєсь Надзвичайні Збори, огошуючи про них два тижні наперед, або і скорше.

Надзвичайні збори скликує а) Заряд сам, коли не може рішати якоїсь справи; б) На домаганє самої Контрольної Комісії, або на домаганє десятиох членів, через Контрольну Комісію, коли ті зажадали сього на письмі з поданем причини.

§ 10. ПЕРЕПРОВАДЖЕНЄ ЗАГ. ЗБОРІВ.

Загальні Збори перепроводжує комісія з 5-ох членів вибраних на час зборів.

Голосоване при виборі Заряду відбуваєсь завсїгди тайно, картками. В інших справах звичайно явно. Зрештою се залежить від згоди присутних членів.

§ 11. МІСЯЧНІ ЗБОРИ. Що місяця відбувають ся Місячні Збори, на яких секретар перечитує протокол з попередних Міс. Зборів; Заряд здає місячний звіт з своєї діяльності; збираєсь членські вкладки і приймає ся нових членів; перепроводжуєсь ухвали що до біжучих справ. Збори перепроводжує Голова читальні, а в разі того неприсутности його заступник без вибору.

§ 12. ЗАСІДАНЄ ЗАРЯДУ. Засідання Заряду відбувають ся в ріжних відступах часу назначених Зарядом, або в кождім часі, коли сього потрібно. Перебіг сих Зборів секретар повинен таксамо записати, зазначаючи конче, котрі виділові були присутні. Заряд на сих Зборах нараджуєсь, як дальше повести роботу в читальни.

§ 13. ВИБІР ЗАРЯДУ. До Заряду можуть бути вибрані лише члени читальні.

Вибір Заряду і Контрольної Комісії, як рівнож всякі ухвали рішаєсь абсолютною біль-

шостию відданих голосів *).

§ 14. ПРАВА І ОБОВ'ЯЗКИ ЧЛЕНІВ. Кожний член має право і обов'язок:

а) Брати участь в Загальних і всяких Зборах і нарадах читалні, забирати голос, ставити внесення, голосувати, вибирати і бути вибраним і вглядати в рахунки Заряду (Виділу), пропозити Загальним Зборам читальні.

б) Читати книжки, часописи і другі письма, які є в читальни.

в) Позичати тїж до дому під услївами, які ухвалють Загальні Збори.

г) Взагалї користати з помочи і добродїйств, які читалня може удїляти своїм членам.

г) Платити до каси читальні вкладки, які ухвалють Загальні Збори.

д) Приєднувати нових членів, словом і ділом причинятись до сповнення цілий читалні, а особливо старати ся о ширене просвіти, моральности і піднесення матеріяльного.

*) Коли всіх голосуючих є пр. 50, то абсолютна більшість є 26. Скажїм, що вибирають голову читалні, а є 4 кандидати, з яких оден дістав 24, другий 15, а два прочі ще менше. Абсолютної більшости не має жаден. Тодї на двох, що мають найбільше голосів, ще раз голосує ся. Коли число голосів рівне в тих, що найбільше мають, тодї голосує ся другий раз на сих двох; колиж оден дістане пр. 18, а 2 по 12, тодї голосує ся на трох. Колиж і при другім голосованю не дістане ніхто абсолютної більшости, то ще раз голосує ся.

е) Повинен старатись вести себе як найбільше взірцево, чесно і розумно не тільки в читальни, але і поза читальнею і других такого вчити.

ж) В означених днях збирати ся по змозі на спільне читанє, або на наради в справах про-світно-економічних і т. п.

§ 15. ПРИНИМАНЄ ЧЛЕНІВ. Членів приймають Збори, або Заряд. При приймаю осіб непевних, підозрілих і т. п. приймаючі повинні добре застановитись, а на випадок неприйняття можуть подати причину, або не подати. Відповідь можуть доручити йому пізнійше.

§ 15. ВТРАТА ПРАВ — ВИКЛЮЧЕНЄ — ВИСТУПЛЕНЄ.

а) Коли член не сповняє обовязків наложених статутом (головно не платить вкладки протягом часу назначеного зборами), перестає бути членом.

б) Коли член ділає на шкоду читальні, чи то навмисне, чи підкопує її повагу своїм поведенєм і се йому докажуть, такого члена Заряд (або Загальні Збори) має право виключити. Однак йому прислугує право відклику до Загальних Зборів.

в) Коли виключений член поправить ся, Заряд або Загальні Збори можуть його наново по якімсь часі (трох місяцях, півроці, році)

прийняти в члени.

г) Виступаючий член повинен про се заявити чи то писемно, чи усно перед Зборами, або Зарядом, подаючи причину виступлення.

г) Виключеним, ні виступившим членам їх вкладок не звертаєсь.

д) Член втративший членські права через несповнене обовязків, платить вступне (коли є вступне), як свіжий член. Член, який сам виступив, не заподіявши читалні ніякої матеріальної, ні моральної кривди (виступлення не можна уважати за кривду). ні тоді, ні опісля, може бути прийнятий наново без вступного.

ж) Прогрішившого ся члена Заряд може найперше напімнути, коли вважає за потрібне, колиж не поправить ся, виключає.

§ 16. МИРОВИЙ СУД. Всякі непорозуміння між членами читальні рішає Мировий Суд, зложений з п'ятох членів. Спорячі сторони вибирають по двох судіїв, а ті разом вибирають пятого.

Спорячі повинні прийняти рішенє суду, колиж не приймуть, тоді суд передає справу Зборам членів до рішення.

§ 17. ДРАЗЛИВІ СПРАВИ. На всяких урядових Зборах читальні не повинні мати місця дискусії і суперечки на теми релігійні, чи пар-

тійні. Взагалі дразливих, а дотого непотрібних тем має ся уникати.

§ 18. ІСТНОВАНЄ ЧИТАЛЬНІ. Читальня істнує, доки при ній остає найменше десять членів. Колиж не буде і десять членів, тоді маєток читальні повинно ся передати якій щиро українській організації, яка має подібні ціли, як ма-ла читальня.

§ 19. ЗМІНА СТАТУТА. Всякі зміни в статуті читальні можуть робити лише річні, або піврічні збори за згодою більшости членів.

До статута не сміє допустити ся ніяких змін, ні нових параграфів, які змінялиб чисто український характер читальні, давалиб її чужий для українського життя напрям і ставилиб чужі і шкідливі розвоеви українського народу ціли. Не повинно ся таксамо допустити до параграфів неясних, двозначних, підозрілих, або уговорних, чи компромісових, в яких робилиб ся уступства, а з яких, коли не тепер, то на будуче моглаб вийти шкода для справ українського народа.

КУПУЙТЕ КНИЖКИ!

На складі в Українському Голосі можна дістати слідуєчі книжки:

- Подорож Гулівера до краю Ліліпутів
(малих людей) 20 ц.
- Подорож Гулівера до краю Великанів
і другі оповідання 20 ц.
- Девять братів і десята сестриця Галя 20 ц.
- Хінська Царівна і Калина 20 ц.
- Видіне Паломника в Єрусалимі і другі
оповідання 20 ц.
- Як левиця виховала царського сина
і другі оповідання 20 ц.
- Опришок і другі оповідання 20 ц.
- Місяць свідок і другі оповідання .. 20 ц.
- Хан і його син, або Українка-Бранка
і другі оповідання 20 ц.
- Кльод Ге і другі оповідання 20 ц.
- Весна, збірка поезій 35 ц.
- Пімста робітника, оповіданє з канадій-
ського життя 15 ц.
- Закон відшкодованя робітників 10 ц.
- Українська Читальня, або щ^о кождий
Українець повинен знати 25 ц.

Замовленя слати на адресу:

UKRAINIAN VOICE

BOX 3626

WINNIPEG, MAN.

ЧИТАЙТЕ

ЧИТАЙТЕ

УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС

найбільшу українську часопись в Канаді, Український Голос коштує на рік 2 долари разом з книжочками вартости 1 долара, які кождий передплатник дістане даром.

Український Голос подає найбільше вістей з російської і австрійської України, дописий з життя Українців в Канаді і ріжних вістей з Канади.

В Українськiм Голосі знайдете много наукових статей, оповідань, смішного і ріжної всячини.

Запренумерувавши собі Український Голос, будете мали в нiм найліпшого приятеля, з яким ніколи не розстанетесь

Предплачуйте отже Український Голос і заохочуйте других до передплати сеї часописі. Нехай не буде ані одной української хати в Канаді, в котрій не знаходив би ся Український Голос!

Передплату посилайте на адресу:

UKRAINIAN VOICE

BOX 3626,

WINNIPEG, MAN.

Льокаль редакції і адміністрації містить ся на
212-214 DUFFERIN AVE., WINNIPEG.